

УДК 378.016:30]:37.018.43:004
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-3-52>

Олексій ШТЕПА,
orcid.org/0000-0003-0500-3000
кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри філософії
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
(Полтава, Україна) aleksej83@ukr.net

Світлана КОВАЛЕНКО,
orcid.org/0000-0001-5622-6357
спеціаліст вищої категорії,
викладач циклової комісії гуманітарної підготовки
Відокремленого структурного підрозділу «Полтавський фаховий коледж нафти і газу
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Полтава, Україна) kovalenko.svitlana@ukr.net

ПРОБЛЕМА ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті здійснено всебічний аналіз проблеми особливостей застосування технологій дистанційного навчання в ході вивчення суспільствознавчих дисциплін у закладах вищої освіти; виокремлено основні перешкоди у впровадженні дистанційного навчання; окреслено основні шляхи вдосконалення дистанційного навчання в закладах вищої освіти. Новітні інформаційні технології забезпечують можливість задовольнити запити соціуму в доступній освіті. На сьогоднішній день відсутня єдина концепція дистанційного навчання. Дистанційне навчання являє собою сукупність інформаційних і педагогічних технологій цілеспрямованого організованого процесу синхронної та асинхронної інтерактивної взаємодії викладачів і студентів та із засобами навчання, інваріантного до їхнього розташування у просторі і часі, що реалізується в специфічній дидактичній системі. У процесі дистанційного навчання студенти мають можливість одержання фахової підготовки в різних царинах наукових знань. Процес комунікації викладача зі студентом в дистанційному навчанні повинен супроводжуватися комфортом. Специфічною рисою дистанційного навчання є введення в практику освітньої діяльності терміну «тьютор». Основною проблемою еволюції дистанційного навчання є формування нових методів і технологій навчання, що відповідають телекомунікаційному середовищу спілкування. Водночас, дистанційне навчання, при відповідній його організації і проведенні, є ефективною технологією навчання для всіх категорій населення з будь-якого напрямку підготовки. Крім того, дистанційне навчання висуває радикальні вимоги до науково-методичного забезпечення навчального процесу. Воно повинно ґрунтуватися на передових досягненнях науки і техніки, вивчені прогресивних технологій виробництва, використовувати сучасні педагогічні технології навчання з широким використанням мультимедійних засобів навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, інформаційні технології, заклади вищої освіти, суспільствознавчі дисципліни, здобувачі освіти, система освіти, концепція дистанційного навчання, тьютор, синхронний та асинхронний режими навчання.

Oleksiy SHTEPA,

orcid.org/0000-0003-0500-3000

Candidate of Philosophical Sciences,

Senior Lecturer at the Department of Philosophy

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

(Poltava, Ukraine) aleksej83@ukr.net

Svitlana KOVALENKO,

orcid.org/0000-0001-5622-6357

Specialist of the Highest Category,

Lecturer at the Cycle Commission of Humanitarian Training,

Poltava Applied Oil and Gas College

of the National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"

(Poltava, Ukraine) kovalenko.svitlana@ukr.net

THE PROBLEM OF APPLICATION OF DISTANCE EDUCATION TECHNOLOGIES DURING SOCIAL SCIENCE DISCIPLINES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article provides a comprehensive analysis of the problem of the specifics of the application of distance learning technologies in the course of studying social science disciplines in institutions of higher education; identify the main obstacles in the implementation of distance learning; outline the main ways of improving distance learning in institutions of higher education. The latest information technologies provide an opportunity to meet the demands of society in accessible education. To date, there is no single concept of distance learning. Distance learning is a set of information and pedagogical technologies of a purposeful organized process of synchronous and asynchronous interactive interaction of teachers and students and with means of learning, invariant to their location in space and time, which is implemented in a specific didactic system. In the process of distance learning, students have the opportunity to receive professional training in various areas of scientific knowledge. The process of communication between a teacher and a student in distance learning should be accompanied by comfort. A specific feature of distance learning is the introduction of the term «tutor» into the practice of educational activity. The main problem of the evolution of distance learning is the formation of new methods and technologies of learning that correspond to the telecommunication environment of communication. At the same time, distance learning, with its appropriate organization and implementation, is an effective learning technology for all categories of the population from any direction of training. In addition, distance education makes radical demands on the scientific methodical support of the educational process. It should be based on the advanced achievements of science and technology, studied advanced production technologies, use modern pedagogical learning technologies with extensive use of multimedia learning tools.

Key words: *distance learning, information technologies, institutions of higher education, social science disciplines, education seekers, education system, concept of distance learning, tutor, synchronous and asynchronous modes of learning.*

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття позначився активним розвитком і застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у всіх царинах суспільного життя. Винятком не стала і система освіти. Приєднання України до Болонської декларації накладає на вітчизняні заклади освіти зобов'язання вжити систему заходів для вдосконалення освіти: здійснити інноваційні трансформації технологій навчального процесу, наприклад, впровадження кредитно-модульних дистанційних систем, ріст значення самостійної роботи, формування індивідуальних програм навчання тощо; покращення матеріально-технічної бази освіти; забезпечення вільного доступу до освітньої і професійної підготовки всіх бажаючих здобувачів.

Новітні інформаційні технології забезпечують можливість задовольнити запити соціуму в

доступній освіті. Однак, в Україні генеза системи дистанційного навчання в закладах вищої освіти перебуває на початковій стадії впровадження. Застосування дистанційної форми навчання здійснюється здебільшого в процесі здійснення регулярної освітньої діяльності.

Аналіз досліджень. Природа дистанційного навчання майбутніх фахівців у галузі суспільствознавчих наук передбачає здобуття ними фахових знань, умінь і навичок з урахуванням специфіки освітнього процесу у ЗВО, що створюватиме можливість їхньої всебічної реалізації в професійній діяльності. Велике значення для вивчення дистанційного навчання мають теоретико-методологічні дослідження основ дистанційної освіти і прогнозування трендів її розвитку, яким присвятили праці провідні вітчизняні вчені.

Наприклад, О. Бойчук присвятив свою розвідку окремим проблемам онлайн-навчання в Україні (Бойчук, 2021). В. Бублик провів свого читача шляхами дистанційної освіти та електронного навчання (Бублик, 2018). Важко переоцінити внесок у розробку даної проблеми, який здійснили В. Гетта, С. Єрмак, Г. Джевага, О. Шульга, І. Повечера, Н. Носовець, А. Коляда у своїй монографії «Дистанційне навчання: дидактика, методика, організація» (Гетта та ін., 2017). Методи дистанційного навчання при викладанні правових дисциплін ретельно дослідив М. Криштанович (Криштанович, 2020). Про дистанційне навчання як дієвий інструмент управлінської освіти говорила І. Мала (Мала, 2022). Врешті О. Тимошук вивчив особливості впливу дистанційного навчання на якість життя студентів сучасних закладів різних типів (Тимошук, 2020).

Незважаючи на проведені дослідження, проблема особливостей застосування технологій дистанційного навчання в ході вивчення суспільствознавчих дисциплін у закладах вищої освіти не знайшла широкого висвітлення.

Мета статті – здійснити всебічний аналіз проблеми особливостей застосування технологій дистанційного навчання в ході вивчення суспільствознавчих дисциплін у закладах вищої освіти; виокремити основні перешкоди у впровадженні дистанційного навчання; окреслити основні шляхи вдосконалення дистанційного навчання в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. В Україні категорія дистанційного навчання відноситься до тих дидактичних понять, місце яких серед дидактичних термінів не є суворо визначеними. На сьогоднішній день відсутня єдина концепція дистанційного навчання. Існують суперечливі погляди на дистанційне навчання, що варіюються від його абсолютизації як прогресивної універсальної форми навчання, покликаної замінити традиційну, до технології застосування комп'ютерної техніки для передачі інформації для здобувачів освіти.

Серед інших, існує поняття дистанційного навчання як форми освіти, поряд з очною та заочною, за якою в освітньому процесі застосовуються кращі традиції та інноваційні засоби і методи навчання, що ґрунтуються на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях. Даний підхід має на увазі цілеспрямовану і контрольовану активну самостійну роботу студента, який має можливість навчатися в комфортному для себе місці, за індивідуальним графіком, маючи набір спеціальних засобів навчання й погоджену можливість контакту з викладачем по телефону,

електронною та звичайною поштою, а також очно. Тотожним є поняття дистанційного навчання як специфічної, досконалої форми, яка поєднує елементи очного, очно-заочного, заочного вечірнього навчання на базі нових інформаційних технологій та систем мультимедіа. Новітні засоби телекомунікацій та електронних видань дозволяють подолати недоліки традиційних форм навчання, зберігаючи при цьому всі їхні позитивні риси (Гетта та ін., 2017: 11).

Водночас, з точки зору авторів підручника «Педагогіка», дистанційне навчання являє собою сукупність інформаційних і педагогічних технологій цілеспрямованого організованого процесу синхронної та асинхронної інтерактивної взаємодії викладачів і студентів та із засобами навчання, інваріантного до їхнього розташування у просторі і часі, що реалізується в специфічній дидактичній системі. При цьому, дистанційна освіта тлумачиться як освіта, яка реалізована за допомогою дистанційного навчання. Відповідно, дистанційна технологія навчання повинна тлумачитись як сукупність методів і засобів навчання й адміністрування навчальних процедур, що забезпечують проведення навчального процесу на відстані, на основі використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій (Педагогіка, 2019: 267).

В Україні новітнє дистанційне навчання здатне повноцінно розвиватися за умов наявності: нормативно-правової бази; закладів вищої освіти; відповідного контингенту студентів; кваліфікованих викладачів, навчальних програм і курсів; відповідної матеріально-технічної бази; фінансової підтримки; наявності критеріїв якості освітнього процесу і т. ін. Ефективне застосування технологій дистанційного навчання гарантує ЗВО: суттєве збільшення кількості здобувачів освіти; істотне зниження організаційних витрат для забезпечення навчального процесу; помітне підвищення якості навчання за рахунок залучення електронних бібліотечних ресурсів, використання новітніх ІКТ, розширення простору самостійної роботи студентів; організацією універсального інформаційно-освітнього середовища вишу (Мала, 2022: 139).

Дистанційне навчання базується на застосуванні як найбільш ефективних традиційних методів навчання, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на засадах самостійного навчання, призначене для усіх верств населення незалежно від матеріального становища, місця перебування, стану здоров'я тощо. Воно дозволяє використовувати інтерактивні технології передачі здобувачам освіти навчального

матеріалу, отримувати повноцінну освіту, підвищувати кваліфікацію працівників у територіально віддалених місцях. Процес навчання може реалізовуватись у будь-якому місці і у будь-який час; єдиною умовою є доступ до мережі Інтернет (Гетта та ін., 2017: 9).

У процесі дистанційного навчання студенти мають можливість одержання фахової підготовки в різних царинах наукових знань. Гнучкість дистанційної освіти як способу навчання полягає в тому, що студент може обирати оптимальний для нього режим, строк, час та місце навчання, за власним розумінням формувати, з набору окремих навчальних курсів, оптимальний індивідуальний план навчання, застосовувати прогресивні досягнення інформаційних і телекомунікаційних технологій (Мала, 2022: 137).

Дистанційне навчання дослідники поділяють на: традиційне, у якому взаємодія між студентами та викладачем реалізується у часовому вимірі асинхронно із застосуванням телефонного, телеграфного або поштового зв'язків; е-дистанційне, яке передбачає взаємодію між організатором та учасниками навчального процесу як синхронно, так й асинхронно із застосуванням електронних засобів навчання та мережі «Інтернет» (Олексюк та ін., 2023: 46).

Синхронний режим навчання являє собою такий вид навчання, який є максимально наближеним до занять у реальному часі, де всі учасники навчального процесу знаходяться у спільному електронному середовищі, навчаються, спілкуються, застосовуючи спеціальні програми для аудіо- й відеоконференцій. Звісно, тут наявні й мінуси: технологічні негаразди, відсутність візуального контакту з аудиторією, переривання зв'язку. Однак, основною перевагою синхронного режиму навчання є безпосередня людська взаємодія студента з викладачем.

Асинхронний режим тлумачиться як такий вид навчання, у якому учасники комунікують між собою не паралельно (одночасно), а з певною затримкою в часі. Застосовуючи такий режим навчання, студент здатен опанувати самостійно тематичний матеріал у зручний для нього час, ретельно опрацювати тему та розширити свої знання з відповідної дисципліни. При цьому, недоліком є відчуття більшої ізольованості, відсторонення від студентської аудиторії, зменшення соціальних контактів, складність зворотного зв'язку. Це вже більшою мірою самостійна форма навчання, яка вимагає від здобувача освіти організованості та дисциплінованості при виконанні домашнього завдання, а з боку викладача —

ретельного контролю за виконанням (Олексюк та ін., 2023: 50).

Ідея використання елементів асинхронного й синхронного дистанційного навчання при змішаній формі навчання полягає в тому, що певну частину навчальних дисциплін (або одної дисципліни) студенти (слухачі) вивчають у традиційних формах навчання (стаціонарній або заочній), а іншу частину дисциплін (або дисципліни) — за технологіями мережевого навчання. Співвідношення частин зумовлюються готовністю освітньої установи в цілому до саме такої побудови навчального процесу, а також прагненням і технічними можливостями студентів (слухачів). Вказаний підхід називається «гнучке навчання» (flexible learning) (Гетта, 2017: 21).

Для організації дистанційного навчання на суспільствознавчих факультетах в педагогічних закладах освіти, де поєднується вивчення суто педагогічних наук і навчальних дисциплін суспільствознавчого характеру необхідно вирішити низку проблем. Однією з них є проблема вибору платформи дистанційного навчання, тобто програмного забезпечення для його підтримки, метою якого виступає створення та управління педагогічним змістом, індивідуалізоване навчання та теле-тьюторат. Воно включає в себе засоби, потрібні для трьох основних користувачів — викладача, студента, адміністратора.

Викладач визначає загальний напрямок навчання, застосовуючи мультимедійні педагогічні ресурси, адаптує його до потреб та здібностей кожного студента, та здійснює підтримку діяльності студентів. Студент вивчає в мережі або завантажує навчальний контент, що йому підготував викладач, організовує власну роботу, виконує вправи, завдання для самооцінки і надсилає виконані завдання на перевірку викладачеві. Викладачі та студенти комунікують індивідуально або в групі, пропонують теми для дискусій й кооперуються при вивченні або створенні загальних документів. Адміністратор забезпечує й підтримує обслуговування системи, управляє доступами та правами викладачів та студентів, формує зв'язки із зовнішніми інформаційними структурами (адміністративними документами, каталогами, педагогічними ресурсами тощо). Таким чином, адміністратор платформи має своєрідну роль, яка різниться від ролі адміністратора установи (Гетта та ін., 2017: 16).

В освітньому процесі дистанційного навчання застосовуються такі засоби навчання: книги (у паперовій та електронній формі); навчальні інформаційні ресурси у глобальній мережі;

комп'ютерні навчаючі системи у традиційному і мультимедійному варіантах; аудіо навчально-інформаційні матеріали; відео навчально-інформаційні матеріали; лабораторні дистанційні практикуми; тренажери; бази даних і знань з віддаленим доступом; електронні бібліотеки з віддаленим доступом; дидактичні матеріали на основі експертних навчальних систем; різноманітні телекомунікаційні системи (Педагогіка, 2019: 271).

Процес комунікації викладача зі студентом в дистанційному навчанні повинен супроводжуватися комфортом. В іншому разі може сформуватися психологічна перешкода – комунікативний бар'єр. В такій ситуації інформація деформується або змінюється її зміст і тоді комунікативний бар'єр може перетворитись у бар'єр відносин. А це вже феномен виключно психологічний, коли почуття недовіри й ворожості поширюється й на викладену інформацію (Гетта та ін., 2017: 22).

Специфічною рисою дистанційного навчання є введення в практику освітньої діяльності терміну «тьютор». Функції тьютора можуть виконувати штатні викладачі закладу вищої освіти та особи інших професій, тобто всі ті учасники навчального процесу, які долучаються до процесу дистанційного навчання. В контексті реалізації цілей дистанційного навчання основна функція тьюторів полягає у оперативному управлінні самостійною навчальною діяльністю студентів, що передбачає здійснення ними ряду функцій: передавання позитивного досвіду; визначення якісних цілей і завдань; оптимальне формування навчальних мотивів; організаційна діяльність; якісний контроль процесу навчання; компетентна організація взаємодії між слухачами (Мала, 2022: 137).

Одним із найбільш поширеним видів дидактичного заняття в дистанційному навчанні із суспільствознавчих дисциплін є дистанційна лекція. Як відзначає М. Криштанович, під час її проведення здобувачі освіти отримують аудіовізуальну інформацію лекційного матеріалу за посередництва засобів телекомунікаційного зв'язку, як у синхронному режимі, коли студенти мають змогу отримувати інформацію від лектора і ставити йому запитання в режимі реального часу, так і в асинхронному режимі, коли студенти отримують аудіовізуальний запис лекційного матеріалу. Дозволяється публікація лекційного матеріалу у вигляді веб-сторінок або у форматі Word, Excel, PowerPoint, PDF тощо. Дистанційні лекції проводяться по ключовим темам за визначенням випускових кафедр, при умові узгодження із навчальним відділом закладу вищої освіти.

При цьому, необхідно враховувати, що використання мультимедійних засобів у дистанційній лекції за принципом «чим більше – то краще» не здатне привести до реальної ефективності в системі навчання майбутніх викладачів суспільствознавчих дисциплін. Необхідно застосовувати зважений і чітко аргументований підхід. Важливо виокремити певні засади побудови такої лекції, методи її представлення за змістом і застосування методів залежно від стилю викладання й особливостей студентської аудиторії. Найважливіші засади побудови дистанційної лекції, на думку М. Криштанович, такі: принципи логічності – твердження повинне доповнюватися зображеннями про те, яким чином виконується це твердження (приклади); принцип системності забезпечує взаємозв'язок всіх складників дистанційної лекції, дотримання її загальної структури. Цьому, з точки зору вченого, сприяє зручність демонстрації та запам'ятовування; принцип інтерактивності передбачає вільне визначення чергування використання фрагментів інформації, а також можливість заміни, доповнення або зменшення об'єму змісту інформації; принцип лаконічності – лекція не повинна містити зайві елементи, а та інформація, яка відображається, повинна бути чіткою, логічною і короткою, зручною для сприйняття студентами; принцип економичності дозволяє досягти найбільших результатів за найменших затрат часу та зусиль студентів; принцип відповідності полягає в тому, що зміст та оформлення слайдів повинні відповідати аудиторії студентів і враховувати їхні особливості (Криштанович, 2020: 95).

Контрольні заходи з навчальної дисципліни при дистанційній формі навчання викладачів суспільствознавчих дисциплін одночасно виконують функцію мотивації роботи по вивченню конкретної дисципліни та контролю якості здобутих студентами знань. Усі контрольні заходи доречно здійснювати відповідно до рішення закладу освіти дистанційно із застосуванням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, наприклад, відеоконференцзв'язку за умови забезпечення належної ідентифікації здобувачів освіти. Контрольні заходи для студентів із суспільствознавчою орієнтацією дистанційної форми навчання передбачають самоконтроль, вхідний, поточний, рубіжний і підсумковий контроль. Самоконтроль, при цьому, виступає первинною формою контролю знань здобувачів освіти, який в обов'язковому порядку забезпечується структурою й організацією конкретного дистанційного курсу. Основною формою вхід-

ного, поточного та рубіжного контролю вважається тестування. Крім того, поточний контроль, з точки зору багатьох дослідників, може здійснюватися і в ході проведення семінарських і практичних занять. Доречним вважається, щоб саме дистанційне навчання майбутніх суспільствознавців проводилося з використанням багатоманітних тематичних відео- й аудіоматеріалів, добре обладнаного віртуального навчального порталу. Дистанційне навчання за посередництва всесвітньої мережі повинно здійснюватись не лише на основі спеціально розроблених навчальних матеріалів, а й також включати в себе проведення відеолекцій, семінарів, практикумів, презентацій, що, без сумніву, сформує ефективне та динамічне навчальне середовище. Водночас віртуальна навчальна платформа обов'язково повинна забезпечувати здобувачів освіти, які проходять дистанційне навчання, цілодобовим доступом до навчальних матеріалів, що містять лекції викладачів і завдання для індивідуальної роботи (Криштанович, 2020: 95).

Основною проблемою еволюції дистанційного навчання є формування нових методів і технологій навчання, що відповідають телекомунікаційному середовищу спілкування. У даному середовищі яскраво проявляється та обставина, що здобувачі освіти не лише пасивні споживачі навчальної інформації, а в процесі навчання вони формують свої розуміння предметного змісту освіти. На зміну колишньої моделі навчання має прийти нова модель, що ґрунтується на наступних положеннях: у центрі технології навчання – студент; суть технології – розвиток здатності до самонавчання; студенти відіграють активну роль у навчанні; в основі навчальної діяльності – співробітництво (Педагогіка, 2019: 269).

Тобто, дистанційне навчання, при відповідній його організації і проведенні, є ефективною технологією навчання для всіх категорій населення з будь-якого напрямку підготовки. Воно ґрунтується на сучасних прогресивних технологіях, тому за ним майбутнє. При його впровадженні з будь-якою метою необхідно дотримуватись важливих вимог. По-перше, дистанційне навчання проголошує нові вимоги до індивідуальності викладача та його професійної кваліфікації. Сучасний викладач повинен мати принципово новий рівень професійних і комп'ютерних знань та умінь, володіти концептуальними питаннями й дидактикою дистанційної освіти. Трансформуються і його функції – викладач стає консультантом, кваліфікованим опонентом, автором науково-методичного забезпечення навчального процесу. Так як психологічний комфорт за результатами дистанційного

навчання досягається через зворотній зв'язок між студентом і викладачем, особистісні характеристики викладача мають вагоме значення для забезпечення належного психологічного комфорту навчання (Гетта та ін., 2017: 22).

Крім того, дистанційне навчання висуває радикальні вимоги до науковометодичного забезпечення навчального процесу. Воно повинно ґрунтуватися на передових досягненнях науки і техніки, вивчені прогресивних технологій виробництва, використовувати сучасні педагогічні технології навчання з широким використанням мультимедійних засобів навчання. Водночас дистанційне навчання неможливе без відповідного забезпечення новітніми засобами комунікації, які б акумулювали навчальну інформацію, здійснювали якісний дистанційний швидкісний зв'язок. При цьому, дистанційне навчання вимагає створення і вдосконалення програмного забезпечення навчального процесу. Відсутність реалізації хоч однієї з вказаних вимог може звести нанівець ідею дистанційного навчання і перешкодити в майбутньому переході на принципово нову форму навчання (Гетта та ін., 2017: 23).

Висновки. Прискорений розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, нові можливості для суб'єктів освітнього процесу спричиняють виникнення потреби в модернізації та удосконалення освітнього середовища закладів вищої освіти в нашій державі. Освітня спільнота вимагає формування нових принципів, критеріїв оцінювання та засобів навчання в інформаційну епоху і потребу в узгодженні можливостей працівників освіти зі швидко зростаючими можливостями цифрового середовища. Переваги дистанційної форми навчання для студентів закладів вищої освіти полягають в активному оновленні знань, що здобуваються з глобальних інформаційних ресурсів; розширенні поля діяльності викладача, оскільки дозволяє доносити інформацію до здобувачів освіти незалежно від їх місця знаходження; врахуванні особливих освітніх потреб осіб з інвалідністю, інших категорій студентів в ході отримання ними освіти; активізації пізнавальної діяльності, сприянні формуванню їхньої професійної орієнтації, оволодінні методологією наукових досліджень. При цьому, використання сучасних інформаційних технологій у освітньому процесі зумовлює виникнення низки проблем, що стосуються змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання, гуманітаризації та гуманізації освіти.

Однією з основних проблем впровадження дистанційного навчання в нашій державі є те,

що й сьогодні не до кінця усвідомлена й побудована цілісна система даного процесу, застосування якої гарантувало б якість, стандартизацію та отримання відповідних навичок здобувачами освіти. Необхідно наголосити і на тому, що традиційна вища освіта є визначальним важелем соціалізації молоді, оскільки в процесі традиційного навчання викладачі мають змогу спостерігати за поведінкою та трансформацією основних особистісних рис молоді, її ціннісними орієнтаціями, життєвими інтересами студентів та прагнуть корегувати ці процеси. Саме тому

максимально доцільним в даній ситуації можна вважати поєднання двох форм освіти. Крім того, залишається невирішеною проблема взаємодії теорії та практики в процесі дистанційного навчання, оскільки за посередництва технічних засобів важко набути практичних навичок, проте при вивченні суспільствознавчих курсів вона не стоїть настільки гостро. Розробка методологічних підходів до складання освітніх програм для дистанційного навчання та вибір найбільш простого у використанні програмного забезпечення також мають не закриті питання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойчук О. Актуальні проблеми онлайн-навчання в Україні. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2021. Том 4. № 1. С. 31–41.
2. Бублик В. Шляхами дистанційної освіти та електронного навчання. *Наукові записки НаУКМА. Комп'ютерні науки*. 2018. Т. 1. С. 4–9.
3. Гетта В., Єрмак С., Джевага Г., Шульга О., Повечера І., Носовець Н., Коляда А. Дистанційне навчання: дидактика, методика, організація: монографія. Чернігів, 2017. 286 с.
4. Криштанович М. Методи дистанційного навчання при викладанні правових дисциплін. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 27. Том 6. С. 93–96.
5. Мала І. Дистанційне навчання як дієвий інструмент управлінської освіти. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 2 (66). С. 132–151.
6. Олексюк О., Теряєва Л., Теряєв В. Особливості організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. *Освітологічний дискурс*. 2023. № 1 (40). С. 40–58.
7. Педагогіка вищої школи: підручник за ред. В. Головенкіна; КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид. переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
8. Тимошук О. Особливості впливу дистанційного навчання на якість життя студентів сучасних закладів різних типів. *Art of Medicine*. 2020. № 4. С. 124–128.

REFERENCES

1. Boichuk O. (2021). Aktualni problemy onlain-navchannia v Ukraini [Actual problems of online education in Ukraine]. *Digital platform: information technologies in the socio-cultural sphere*. Volume 4. № 1. P. 31–41 [in Ukrainian].
2. Bublik V. (2018). Shliakhamy dystantsiinoi osvity ta elektronnoho navchannia [Through distance education and e-learning]. *Scientific notes of NaUKMA. Computer Science*. Vol. 1. P. 4–9 [in Ukrainian].
3. Hetta V., Yermak S., Dzhevaha H., Shulha O., Povechera I., Nosovets N., Koliada A. (2017). Dystantsiine navchannia: dydaktyka, metodyka, orhanizatsiia: monohrafiia [Distance learning: didactics, methodology, organization: monograph]. Chernihiv. 286 p. [in Ukrainian].
4. Kryshthanovych M. (2020). Metody dystantsiinoho navchannia pry vykladanni pravovykh dystsyplin [Methods of distance learning in teaching legal disciplines]. *Current issues of humanitarian sciences*. Issue 27. Volume 6. P. 93–96 [in Ukrainian].
5. Mala I. (2022). Dystantsiine navchannia yak diievyi instrument upravlinskoi osvity [Distance learning as an effective tool for management education]. *Scientific notes of the "KROK" University*. No. 2(66). P. 132–151 [in Ukrainian].
6. Oleksiuk O., Tieriaieva L., Tieriaiev V. (2023). Osoblyvosti orhanizatsii osvitnoho protsesu v umovakh dystantsiinoho navchannia [Peculiarities of the organization of the educational process in the conditions of distance learning]. *Educational discourse*. No. 1(40). P. 40–58 [in Ukrainian].
7. Pedagogika vyshchoi shkoly: pidruchnyk (2019) / V. Holovenkin. [Higher school pedagogy: textbook / V. Golovenkin]. Kyiv: KPI named after Igor Sikorskyi. 290 p. [in Ukrainian].
8. Tymoshchuk O. (2020). Osoblyvosti vplyvu dystantsiinoho navchannia na yakist zhyttia studentiv suchasnykh zakladiv riznykh typiv [Peculiarities of the effect of distance learning on the quality of life of students of modern institutions of various types]. *Art of Medicine*. № 4. P. 124–128 [in Ukrainian].